

Állásfoglalás

a közösségi média platformok szabályozásának minimum sztenderdjeiről

A következő állásfoglalás célja, hogy a sajtóban többször beharangozott,¹ tavaszra ígért (azonban a tavaszi jogalkotási programban nem szereplő²) közösségi média-szabályozással kapcsolatban rögzítse azokat a sarokpontokat, amelyeknek az irányadó nemzetközi hard és soft law szerint a készülő állami szabályozásnak meg kell felelnie.³ Az ebben az állásfoglalásban megfogalmazott követelmények egyelőre általánosak, mert csak a majdan megszülető, konkrét szabályok ismeretében adhatunk választ valamennyi felmerülő kérdésre. Céljuk, hogy rögzítsék azt a minimális védelmi szintet, amelynek a szabályozásnak mindenképpen meg kell felelnie, a szabályozás tehát ennél nyújthat több garanciát az érintett alapjogok érvényesüléséhez, de kevesebbet nem.

A közösségi média platformoknak kiemelt jelentősége van a közéleti viták lefolytatásában. Ezek a felületek mindenki számára viszonylag alacsony belépési költséggel elérhetőek és itt lehetségesé válik, hogy tömegek tegyék közzé és ismerjék meg, valamint kommentálják egymás véleményét. Emellett a demokratizáló hatás mellett ugyanakkor a közösségi média egyfajta szűrőként is funkcionál. A közösségi média platformok üzemeltetői piaci alapokon működnek, céljuk a felhasználók bevonása és megtartása, ezért olyan tartalmakat tesznek hozzáférhetővé felhasználók számára, amelyekkel a felhasználók leginkább egyetértenek, hiszen a legkönnyebben azokat a tartalmakat fogadjuk be, amelyek a világról alkotott saját képünket tükrözik vissza. Az így előidézett buborék kétségtelenül hozzájárul ahhoz, hogy kevésbé értsük egymást.

A platformok működésének állami szabályozása alapvető jogok gyakorlását érinti, ennek a problémának a szerkezete azonban sokkal komplexebb kérdés annál, mint amikor az állam

¹ https://hvg.hu/itthon/20210118_varga_judit_facebook_tiltas
<https://24.hu/belfold/2021/01/26/tavasszal-jon-a-magyar-facebook-torveny/>
<https://www.portfolio.hu/global/20210203/szabalyozna-magyarorszag-a-facebookot-ime-a-pelda-amit-kovethet-a-kormany-468160>

² https://www.parlament.hu/documents/10181/721095/Tvalk_program_2021_tavasz.pdf/7ec4047e-2a6d-2d18-ea35-ea79fbebfc9e?t=1608102446818

³ A szabályozás tervezett tartalma jelen állásfoglalás közzétételkor nem ismeretes, ezért a követelmények összeállítását az Igazságügyi Minisztériumban működő, a szabályozás előkészítésében aktív Digitális Szabadság Munkacsoport [Fehér Könyvéből](#), valamint a sajtóból és a közösségi médiából hozzáférhető hírek alapján, az ezekből sejthető főbb szabályozási irányok mentén végeztük el. A "Facebook-törvényként" elhíresült csomag minden jel szerint kizárólag a közösségi média platformok tevékenységéről szól majd, ezért az állásfoglalás csak a platformokat érintő lehetséges szabályozási kérdésekre összpontosít és nincs tekintettel a felhasználók egymás közötti vitáinak, valamint jogi felelősségének megítélésével kapcsolatos kérdésekre.

közvetlenül avatkozik be a polgárok szabadságába. A platformok egyrészt terei mások véleménynyilvánításának, ugyanakkor a platformok egyúttal magánintézmények is, amelyeknek lehet véleményük, így minden olyan állami beavatkozás, ami a platformon mások véleményét érinti, egyben a platform mögött álló, azt működtető szerv szabadságába is beavatkozást jelent.

Az érintett alapvető jogok köre messze túlmutat a véleménynyilvánítás szabadságán. Ahhoz, hogy a közösségi média platform üzemeltetői képesek legyenek a felhasználót érdeklő tartalmakat szelektálni, ismerniük kell minket – a rólunk szóló adatok kezelése teszi lehetővé annak a buboréknak a létezését, amely hatással van arra, hogy milyen információk állnak rendelkezésünkre álláspontunk kialakításához. A buborékba ráadásul nemcsak vélemények, hanem tények, sokszor pedig hamis tények, álhírek is bekerülnek, amelyek a demokratikus részvételi jogok gyakorlására nagyon széles körben kihatnak, az információszabadságtól a véleménynyilvánítás szabadságán át egészen a választójog gyakorlásáig.

A TASZ álláspontja szerint az állami szabályozásnak elsősorban nem azzal van dolga, hogy rendezze, milyen feltételek mellett juttatnak el információkat a platformok üzemeltetői a felhasználókhoz, milyen feltételek mellett törölhetnek tartalmakat, illetve profilokat és ehhez biztosítanak-e a felhasználók számára jogorvoslatot. Az állami szabályozás feladata, hogy az átláthatóság követelményét az algoritmusok működésére kiterjedően is kikényszerítse,⁴ biztosítva, hogy a felhasználó utána tudjon nézni a platform működtetői által hozott, őt személyében érintő döntések hátterének. Egy ilyen szabályozásra tehát feltétlenül szükség van, viszont minden olyan szabályozás indokoltságát, amely a transzparencia kérdésén túlmutat, szigorú mércével kell megmérni.

A kilátásba helyezett magyar szabályozással szemben támasztott minimumkövetelmények:	3
A szabályozás indokoltságának kérdése	4
A társadalmi részvétel fontossága	6
Tartalmi követelmények	8
Záró gondolatok	14

⁴ Freedom and Accountability: A Transatlantic Framework for Moderating Speech Online (Philadelphia: Annenberg Public Policy Center, June 2020).
[<https://www.annenbergpublicpolicycenter.org/feature/transatlantic-working-group-freedom-and-accountability/>]

A kilátásba helyezett magyar szabályozással szemben támasztott minimumkövetelmények:

- A felhasználók alapjogainak védelme érdekében a szabályozásnak elsősorban a platformok működésének átláthatóságát kell biztosítani.
- A transzparencia követelményének az állami beavatkozással szemben is érvényesülnie kell.
- A transzparencia kikényszeríthetőségének elsődleges eszközei a szabályozott tartalommal rendelkező közzétételi listák.
- A szabályozás legitimitásának biztosítása az érintettek bevonása a szabályok kialakításába, széleskörű szakmai és társadalmi párbeszéd megteremtése mellett.
- A szabályozásnak illeszkednie kell a nemzetközi jog és az Európai Unió által kijelölt keretbe.
- A készülő törvénycsomag személyi és tárgyi hatálya legyen egyértelmű.
- Legyen életszerű, tartsa szem előtt a gyakorlati alkalmazhatóság kritériumait.
- Előzze meg és kövesse hatásvizsgálat, alkotmányossága felett valódi kontrollmechanizmusok érvényesüljenek.
- A szabályozás célja csak akkor lehet legitim, ha az összhangban áll a vonatkozó nemzetközi emberi jogi normákkal és iránymutatásokkal.
- A platformokon lévő tartalmak vonatkozásában ugyanazt az alapjogvédelmi szintet kell érvényesíteni, mint ami a platformokon kívüli kommunikáció esetében érvényesül.
- A jogellenes tartalom eltávolításának állam általi kikényszerítéséhez bírósági ítéletre van szükség.
- Az arányosság követelményének a szankcionált magatartásokra és a bevezetett szankciókra nézve is érvényesülnie kell.
- Ha a szabályozás a platformok működtetőinek jogi felelősségre vonását is célul tűzi ki a tartalmak törlésének elmulasztása esetére, harmadik személyekhez köthető tartalmakért csak akkor lehet arányos a felelősségrevonás, ha a tartalomba a platform kifejezetten beavatkozott, vagy nem tett eleget egy független kontrollszerv által tisztességes eljárásban meghatározott, a tartalom eltávolítására felhívó döntésének, pedig módja lett volna rá.
- Ha a szabályozás a platformok működtetőivel szemben szankciókat állapít meg, biztosítani kell a szankció bírósági felülvizsgálatának lehetőségét.
- Ha a szabályozás kiterjed a felhasználók számára a közösségi média platform működtetőinek eljárásával szemben biztosított jogorvoslatra, e jogsérelmekkel szemben bírósági jogvédelmet kell biztosítani.

I. A szabályozás indokoltságának kérdése

A készülő törvénycsomaggal kapcsolatban felmerülő első kérdés a szabályozás indokoltsága – a közösségi médiumok működésének szabályozásával kapcsolatban kérdés lehet, hogy feltétlen szükség van-e arra, hogy a területet a magyar jogalkotó szabályozza. További kérdésként merül fel, hogy ha a jogalkotó elkötelezett a szabályozás indokoltsága mellett, akkor hogyan kell időzítenie a törvénycsomag elfogadását és milyen szempontokra kell tekintettel lennie.

A szabályozandó kérdések között rendszeresen felmerül a tartalmak törlésének állami szabályozása, a tartalmak törlésével szembeni jogorvoslat biztosításának, a státuszdöntések⁵ felülvizsgálatának szabályozása, valamint a közösségi média platformok átláthatóságának kikényszerítése. Álláspontunk szerint az állami szabályozásnak a platformok működésének transzparenciáját kell megteremtenie.

Meggyőződésünk, hogy bár a jogalkotó többféle irányból közelíthetné meg a szabályozás kérdését, elsődleges feladata a transzparencia kikényszerítése. A platformok üzemeltetőivel szemben a legtöbb kritika a tartalmakat érintő döntésekre vonatkozik, az állami szabályozásnak elsősorban azonban nem ezzel van dolga. A platformokat üzemeltetők tartalmi döntéseinek szabályozása közvetlen beavatkozást jelent a felhasználók alapjogainak gyakorlásába, valamint a platformok belső működésébe. Ha mód van rá, akkor az állami beavatkozást el kell kerülni, beavatkozásnak csak a feltétlenül szükséges mértékig van helye. A szabályozásnak először azokat a kérdéseket kell rendeznie, amelyeket az ehhez hasonló közvetlen beavatkozás nélkül rendezni lehet, hiszen a platform maga is alapvető jogok alanya – más szintjét jelenti a beavatkozásnak az, ha a platform működtetőit arra kötelezik, hogy teret adjanak olyan, akár nem jogellenes és nem is káros tartalmaknak, amelyeknek egyszerűen nem kívánnak teret adni, mint ha az állami szabályozás arról szól, hogy a platformnak fel kell fednie az algoritmus működésének módját. Az átláthatóság kikényszerítése az állami szabályozás belépési küszöbe, egy olyan, a lehető legkisebb mértékű beavatkozással járó szabályozási irány, amely a közösségi média platformok üzemeltetőire bízva, hogy a platformok működtetésének belső folyamatait szabályozzák és ezt a belső szabályozást teszi számonkérhetővé.

A transzparencia fogalmát a jelen vonatkozásban a következőképpen kell értelmezni. A felhasználóknak alapvető érdeke és joga, hogy megismerjék, hogy a platformok milyen szempontok mentén hozzák meg a kommunikációs és magánszféra jogaikat korlátozó döntéseiket, mennyiben hozzáférhető a panaszok belső kivizsgálása, valamint a döntések megtámadásának lehetősége. A nemzetközi tapasztalat azt mutatja, hogy külső garancia nélkül a platformok nem tesznek megfelelően eleget az átláthatósági követelményeknek és

⁵ Státuszdöntések alatt értjük a platform felhasználói fiókkal kapcsolatban hozott döntéseit (különösen: fiók felfüggesztése, törlése).

kizárólag saját elhatározásukon múlik, hogy tesznek-e bármilyen lépést a felhasználók alapjogainak védelmében. Onnantól, hogy ezeknek a lépéseknek a megtétele vagy elmulasztása a széleskörű nyilvánosság számára is láthatóvá válik, a felhasználó abba a helyzetbe kerül, hogy tájékozott döntést tud hozni arról, hogy számára vállalhatóak-e a közösségi médium használatából eredő kockázatok. Ennek az **informált felhasználói státusz**nak a biztosítása nem fakultatív jogalkotási feladat. Az államoknak korlátozottabb a mozgásterük abban, hogy a platformokat üzemeltetők érdemi döntéseit szabályozzák, a transzparencia kikényszerítése ezt azonban szükségtelenné is teheti. A TASZ álláspontja szerint a transzparencia érvényesítésére feltétlenül szükség van, ezért a külső szabályozás az átláthatóság biztosítása érdekében elkerülhetetlen. Ez ugyanakkor azzal is jár, hogy minden, az átláthatóság biztosításán túlmutató szabályozás szükségességét kritikusan kell szemlélni. A tartalmi kérdések szabályozásának csak akkor lehet létjogosultsága, ha a platformok üzemeltetői nem teljesítik az átláthatósággal kapcsolatban megfogalmazott elvárásokat.

A transzparencián túl vannak más olyan területek, ahol a szabályozás megléte a nemzetközi jog alapján nem lehetőség, hanem elvárás a részes államokkal szemben,⁶ ez azonban **nem jelenti azt, hogy a közösségi média platformokra nézve feltétlenül a magyar jogalkotónak kellene jogot alkotnia**. A platformok szabályozása összetett joghatósági kérdéseket érint, határon átnyúló jogvitákat eredményezhet, ezért a TASZ álláspontja szerint **a szabályozást érdemes volna uniós szinten tartani, vagy legalább megvárni a készülő uniós szabályozást**⁷ annak érdekében, hogy a törvényi szabályozás illeszkedjen az uniós jog tartalmához. Amennyiben az Országgyűlés a törvény megalkotásakor nincs tekintettel a készülő uniós szabályozás sajátosságaira, a szabályozási szándék nem támogatható, mert ha a törvénycsomag az uniós jogi keretbe nem illeszkedik, akkor nem alkalmas arra, hogy a közösségi médiumok működésének, ezáltal pedig a felhasználókra vonatkozó szabályok **egységes keretét**ül szolgáljon.

Az már most látszik, hogy az Európai Unió a transzparencia kérdésén túlmenően is elkötelezett a szabályozás mellett. A fentiek fényében szakmailag vitatott lehet, hogy ez mennyiben indokolt, de ettől függetlenül a tények szintjén szükséges rögzíteni, hogy a biztonság, a felhasználók alapjogainak védelme, valamint az innováció, a növekedés és a versenyképesség növelésének érdekében jelenleg két uniós jogforrás előkészítése zajlik:

- az online piacterekre, közösségi oldalakra, tartalommegosztó platformokra, app store-okra és online utazási, valamint szálláskereső felületekre vonatkozó Digital Services Act (DSA); és
- a belső piacon a cégeket és a vásárlókat egymással összekötő kapuőrökre vonatkozó Digital Markets Act (DMA).

⁶ A PPJE 20. Cikk (2) bekezdése szerint például törvényben kell megtiltani a nemzeti, faji vagy vallási gyűlölet bármilyen hirdetését, amely megkülönböztetésre, ellenségeskedésre vagy erőszakra izgat.

⁷ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-services-act-package>

A hazai szabályozás szempontjából a legfontosabb, hogy az uniós keret a felhasználók számára biztosít majd garanciákat, ennek részeként szabályozni fogja a felhasználók lehetőségeit a platformok tartalomkorlátozási döntéseinek felülvizsgáltatására és széleskörű átláthatósági kötelezettségeket ír elő a platformok működtetői számára.⁸

II. A társadalmi részvétel fontossága

A készülő magyar szabályozásnak nem csak az európai uniós keretre kell tekintettel lennie, a szabályozás legitimitása szempontjából a szabályozás egyéb körülményeinek is jelentősége van.

Az egyik ilyen követelmény a jogbiztonságé, amely az Európa Tanács működésének egyik alappilléreként szolgáló jogállamiság részeleme. A jogállamiság az Emberi Jogok Európai Egyezményének preambulumban is megjelenik, meghatározva az egyezmény értelmezésének kereteit, de a követelmény nem csak az elvek, hanem a tételes jogi szabályok szintjén is jelen van abban a nemzetközi keretrendszerben, amelybe a hazai jogalkotásnak illeszkednie kell. Az Emberi Jogok Európai Egyezményének 10. cikk (2) bekezdése szerint a véleménynyilvánítás szabadsága *törvényben meghatározott* korlátozásoknak vethető alá, a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 19. cikk (3) bekezdése szerint pedig **a szabad véleménynyilvánítás csak olyan korlátozásoknak vethető alá, amelyeket törvény kifejezetten megállapít.** Bár a gyakorlatban ennek a kritériumnak lényegében bármilyen nyilvánosan kihirdetett jogszabály megfelelne, mivel a szabályozás a véleménynyilvánítás tartalmával közvetlen összefüggésben fog állni, Magyarországon a közösségimédia-szabályozás valóban kizárólag törvényi szinten képzelhető el.⁹ Ennek oka a törvényalkotási folyamatba épített garanciális elemekben rejlik, amelyeknek biztosítaniuk kell a deliberációt és a törvényalkotási folyamat átláthatóságát. Tehát nem csak a kész jogalkotási terméknek, hanem magának a folyamatnak is meg kell felelnie bizonyos szempontoknak: **megkérdőjelezhető az olyan szabályozás legitimitása, amely társadalmi egyeztetés, a civil társadalom és az érintettek bevonása nélkül született.**¹⁰ Érintettek alatt értjük egyrészt a közösségi média platformok működtetőit, másrészt mindenkit, akit a szabályozás közvetlenül, a platform felhasználójaként érinthet. **A részvétel lehetőségére a lehető**

⁸ A közösségi média-platformok szempontjából elsődlegesen releváns DSA-javaslat itt érhető el: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?qid=1608117147218&uri=COM%3A2020%3A825%3AFIN>

⁹ Alaptörvény I. cikk (3) bekezdés. "(n)em mindenfajta összefüggés az alapjogokkal követeli meg a törvényi szintű szabályozást. Valamely alapjog tartalmának meghatározása és lényeges garanciáinak megállapítása csakis törvényben történhet, törvény kell továbbá az alapjog közvetlen és jelentős korlátozásához is." [64/1991. (XII. 17.) AB határozat]

¹⁰ Az ENSZ szólásszabadság biztosának A/HRC/38/35 számú jelentése szerint online tartalom szabályozás tervezése esetén széleskörű társadalmi egyeztetést kell lefolytatni. https://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/38/35

legszélesebb társadalmi nyilvánosság figyelmét fel kell hívni és a szabályozás tartalmába történő beleszólásra minél könnyebben hozzáférhető, minél változatosabb lehetőségeket kell kínálni, a vélemények érdemi kifejtésének lehetőségét biztosító időkeret meghatározásával.

III. Tartalmi követelmények

- **A jogbiztonság követelménye**

A jogbiztonság követelménye a szabályozás tartalmával kapcsolatban akkor érvényesül, ha a szabályozás **hatása előrelátható, azt olyan precizitással fogalmazzák meg, amely lehetővé teszi a norma címzettjei számára, hogy hozzáigazítsák magatartásukat.**¹¹ A közösségimédia-szabályozás címzettje elsősorban a szolgáltatást nyújtó platform üzemeltetője, emellett azonban a szabályozás közvetlenül a felhasználóra is kihat, tartalmát pedig (egyelőre még nem ismert) jogalkalmazó szervek közreműködésével kényszerítik majd ki, ezért a szabályozásnak több címzett szempontjából is ki kell állnia a normavilágosság próbáját. **A homályos, kétértelmű szabályozás az alapjogok kiüresítéséhez vezet,**¹² szükség van tehát egy egységes, kiszámítható jogalkalmazási sztenderdre, ami kellően egyértelmű szabályozási háttér mellett tud csak kialakulni.

Mivel a szabályozás tartalomkorlátozási kérdéseket is érinthet, ha szankciót helyez kilátásba a tartalmak eltávolítását mellőző közösségi médiumokkal szemben, az fokozott veszéllyel járhat a véleménynyilvánítás szabadságának érvényesülése szempontjából. Ha nem teljesen világos és előre látható, hogy a szankció milyen esetekben érvényesíthető, az a platformok üzemeltetőit abba az irányba tolhatja, hogy kétség esetén inkább töröljenek minden olyan tartalmat, melyek kapcsán a szankció alkalmazása egyáltalán szóba jöhet, hogy minimalizálják a szabályozás kockázatait. A készülő törvénycsomag **személyi és tárgyi hatálya egyértelmű kell, hogy legyen, pontosan kell definiálni, hogy kire vonatkozik és kire nem, meghatározva, hogy a törvény alkalmazásakor mit kell közösségi média alatt érteni és pontosan körül kell írnia azokat a magatartásokat vagy mulasztásokat, amelyeket a szabályozás hatálya alá von.**¹³

A jogalkotási egyértelműség követelménye mellett fontos, hogy a szabályozási keret egyúttal **tegye lehetővé az eset egyedi körülményeinek vizsgálatát**¹⁴ és ne legyen kazuisztikus jellegű. A jogbiztonság követelménye nem jelenti azt, hogy szükség esetén a jogalkalmazó számára ne lehetne mérlegelési jogot biztosítani, **a mérlegelés szempontjait és terjedelmét** azonban a jogszabályszövegnek **meg kell határoznia.**¹⁵

A szabályozásnak **olyannak kell lennie, ami a gyakorlatban is alkalmazható.** Nem állapíthat meg például irreálisan rövid határidőket a tartalmak eltávolítására, nem állíthatja teljesíthetetlen követelmények elé a platformok üzemeltetőit, a felhasználóknak biztosított jogorvoslati

¹¹ [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2011\)003rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev-e) [44]

¹² VB [47]

¹³ Ez egyben azt is jelenti, hogy a jogegység megteremtésének garanciáit is szükséges lehet szabályozni. VB [50]

¹⁴ [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2011\)003rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev-e) [49]

¹⁵ [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2011\)003rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev-e) [45]

lehetőségeknek pedig ténylegesen hozzáférhetőeknek kell lenniük. A platformok nem végezhetnek a bíróságot mintegy helyettesítve, jogász kompetenciát igénylő, a magyar jogot kikényszerítő jogalkalmazási tevékenységet. Túl azon, hogy a platformok működtetőinél az ehhez szükséges kompetencia a gyakorlatban sem áll rendelkezésre, a jogalkalmazói tevékenység elvi alapokon sem szervezhető ki nem állami szervekre. Ezért a platformok üzemeltetői nem tolhatók olyan szerepbe, hogy például a Büntető Törvénykönyvben szereplő bűncselekmények tényállásszerűségét kelljen vizsgálniuk.

Az alkalmazhatóság ellenőrzésének eszköze **az előzetes és utólagos**, ideális esetben a hatályba lépést követően két évvel mindenképpen lefolytatott **hatásvizsgálat**,¹⁶ amelynek elmaradása súlyos kockázatot jelent az érintett alapjogok érvényesülésére. Előzetes hatásvizsgálat nélkül az érintett alapjogok korlátozásának mértéke fel sem becsülhető, enélkül nincs mihez mérni a szabályozás hatását. A már hatályba lépett szabályozás utánkövetése szintén nem mellőzhető, ugyanis a feltétlenül szükséges mértéket meghaladó korlátozások kiküszöbölése érdekében szükség lehet a szabályozás utólagos korrekciójára. Nem lehet továbbá eltekinteni annak fontosságától, hogy a szabályozás alkotmány- és nemzetközi jog konformitása kikényszeríthető legyen, valóban **rendelkezésre álljanak hatékony mechanizmusok a szabályozás felülvizsgálatára**.

- **Online tartalomszabályozás**

A tartalmi kérdések szabályozása a transzparenciához képest másodlagos jelentőségű, ezen a területen a jogalkotói mozgástér szűkebb, ezt a szűkebb keretet pedig a következő korlátok jelölik ki.

Alapvető jelentősége van, hogy **a közösségimédia-szabályozásnak ugyanazt az alapjogi sztenderdet kell érvényesítenie, mint ami a platformokon kívüli kommunikáció esetében érvényesül**,¹⁷ ez pedig vonatkozik arra is, hogy a korlátozás **arányosságát az offline véleménynyilvánítás szabadságának korlátozásával azonos mérce szerint kell megítélni**. Az arányosság követelményének egyaránt érvényesülnie kell a **szankcionált magatartások** körére és magukra a **szankciókra** nézve. Ezeket a követelményeket a nemzetközi emberijog-védő szervezetek gyakorlata alakította ki és formálta, ezért a szabályozás arányosságának megítélésekor ezen szervek, főként pedig az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatát kell alkalmazni, ez azonban majd csak a konkrét szabályozás ismeretében lesz lehetséges.

Ha a korlátozás a véleménynyilvánítás szabadságára irányul, akkor elsődleges szempont, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának a demokratikus jogállamokban betöltött szerepére

¹⁶ VB [51]

¹⁷ <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G18/096/72/PDF/G1809672.pdf?OpenElement>

figyelemmel a jogalkalmazás minden korlátozást megszorító jelleggel, a lehető legszűkebb körben értelmezzen.

A vonatkozó nemzetközi egyezmények rögzítik, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozását megvalósító szabályozás milyen legitim célokat szolgálhat. A legitim célok között szerepelhet

- **mások jogainak vagy jó hírnevének tiszteletben tartása,**
- **a bizalmas értesülés közlésének megakadályozása,**
- **az állam- vagy nemzetbiztonság, a közrend, a közbiztonság, a zavargás vagy bűnözés megelőzése, a közegészség vagy a közkerölcs védelme,** vagy akár
- a bíróságok tekintélyének és pártatlanságának fenntartása.¹⁸

A legitim célok körének kijelölését pontosítják az ENSZ üzleti és emberi jogi irányelvei,¹⁹ amelyek iránymutatást adnak az államoknak és a vállalatoknak az üzleti vállalkozások tevékenységéért viselt emberi jogi felelősség vonatkozásában. Az irányelv a nemzetközi és nemzeti jogi mércéket fésüli össze, így a gyakorlatban irányadó a vállalatok tevékenységének megítéléséhez, ezáltal pedig szabályozásukhoz is. Az UNGP szerint a közösségi platformoknak kiemelt felelősségük van abban, hogy belső szabályrendszerük megfeleljen a nemzetközi emberi jogi normáknak, tekintettel a nyilvános térben betöltött erejükre és szerepükre, a véleménynyilvánítás szabadságára, valamint a felhasználók alapvető jogaira. Az ENSZ médiajogi biztosa több jelentésében is felhívta a figyelmet arra, hogy a közösségi platformoknak is kötelességük működésük során betartani a nemzetközi emberi jogi normákat és rendszeres belső vizsgálatot végezni azzal kapcsolatban, hogy szolgáltatásaik milyen hatással vannak a felhasználók emberi jogaira. A UNGP üzleti vállalkozásokkal szemben támasztott követelményeinek tárgyalása jelen állásfoglalásnak nem része, mert az állásfoglalás az állam szerepével foglalkozik. Ugyanakkor az irányelv első pillére rögzíti, hogy az **az állam kötelessége, hogy joghatósága alatt érvényesítse az emberi jogokat**, ezért a fent felsorolt legitim célok közül elsődleges fontosságúként emelkedik ki, hogy a szabályozást mások jogainak védelme vezérelje.

A szabályozás lehetséges tárgyát tekintve **különbséget kell tenni a jogellenes és a nem jogellenes, de káros tartalmak között. Az állami beavatkozás csak a jogellenes tartalmak eltávolításának kikényszerítésére irányulhat**, nem avatkozhat nem jogellenes tartalmak eltávolításába. A jogellenes tartalmak körét és a velük szembeni fellépés lehetőségét törvénynek kell meghatározni, amelyet a hatályos magyar jogszabályok a polgári és büntetőjogi rendszeren belül jelenleg is biztosítanak. Nem jogellenes tartalmak eltávolításáról a közösségi média platform hozhat döntést, az általa meghatározott szabályok (közösségi

¹⁸ PPJE 19. cikk (2) bekezdés és EJEE 10. cikk (2) bekezdés.

¹⁹ Guiding Principles on Business and Human Rights - UNGP

alapelvek, magatartási kódex) alapján, de az ezen alapuló döntés meghozatalának szempontjait átláthatóvá kell tenni.

Ha egy felhasználót a közösségi média platform működtetőjének eljárása miatt **sérelem** ér, amennyiben az állami szabályozás célul tűzi ki, hogy ezekre az esetekre jogorvoslatot biztosít, akkor **bíróági jogorvoslat** lehetőségét kell elérhetővé tenni. A bíróági jogorvoslat követelménye fordított esetben is áll: ha egy potenciálisan jogellenes tartalom törlését a platform elmulasztja, az üzemeltető tartalomkorlátozó döntését csak független és pártatlan igazságügyi szerv kényszerítheti ki, **jogellenes tartalom eltávolításához bíróági ítéletre van szükség.**

A nemzetközi jog által támasztott követelményeket nem elégíti ki, ha a nemzeti szabályozás a bíróság helyett a végrehajtó hatalomra bizza egy-egy tartalom jogszerűségének megítélését a bíróságok helyett. Ezekben az esetekben alanyi alapjogok érvényesüléséről kell döntenet, alanyi jogokról pedig végleges jelleggel kizárólag a bíróság lehet jogosult döntést hozni.

Az alanyi jogok kikényszeríthető jellege a bíróság előtti jogérvényesítés elérhetőségét jelenti. Ez a jogérvényesítés történhet valamilyen más szerv (jellemzően hatóság) eljárását követően, másodlagos biztosítékként is, a jelenleg működő alapjogvédelmi intézményrendszerben azonban ez nem kivitelezhető. Ha az alapeljárás hatósági eljárás, a közigazgatási hatósági eljárás keretei csak korlátozottan adnak lehetőséget alapjogi szempontok érdemi összemérésére. Ráadásul a közigazgatási hatóság döntésének bíróági felülvizsgálata sem az alapjogi konfliktus rendezéséről, hanem csupán az eljárás törvényességének vizsgálatáról szólhat. A bíróságot tehát nem az alapügyet felülvizsgáló szervként, hanem az alapjogi konfliktus elsődleges megítélőjeként kell bevonni, mert ennek a feladatnak a megoldására csak a bíróság képes, az eljárásnak pedig a kezdetektől erre kell irányulnia. Különösen igaz ez a jogorvoslat hatékonyságának szempontjából is, mivel az ügyek gyors eldöntése azt kívánja, hogy az alapjogi mérlegelésre minél előbb sor kerüljön. A bíróságon kívül nincs más olyan szerv, amely hasonló szintű, alkotmányban biztosított független státusszal rendelkezne, emellett kötelező erejű döntés meghozatalára lenne felhatalmazása. Az igazságszolgáltatás független hatalmi ág, ami nem pusztán deklaráció, hanem jogilag közhírató tartalma van. A bíróságok szervezeti függetlenségét, a bírák személyi függetlenségét és a konkrét ügyben eljáró bíró függetlenségét és pártatlanságát törvényben biztosított garanciák védik. A bíróságok a tisztességes eljárás biztosítékainak egyedülállóan magas szintjét nyújtják. Az itt felmerülő kérdéseket végleges jelleggel, kikényszeríthető tartalommal és nagy hatékonysággal kell eldönteni, ez pedig a jelenlegi intézményes keretek között nem képzelhető el más szerv eljárásában, mint a tisztességes eljárást garantáló független bíróság hatáskörében. Álláspontunk szerint egy új, jelenleg még nem létező alapjogvédelmi intézmény létrehozatala nem nyújtana kellő biztosítékot a jogok hatékony érvényesítésére. Ha a jogvédelem a meglévő intézményes keretben garantálható, akkor nem szól érv egy jelenleg még nem létező,

bizonytalan szintű függetlenséget, szakértelmet és hatékonyságot kínáló szerv felállítása mellett.

A bírósági (e-bírósági) felülvizsgálat lehetőségét nem lehetséges arra hivatkozva szűkíteni vagy kizárni, hogy az ügyek tömeges jellege miatt keletkező leterheltséget nem tudná kezelni a szervezetrendszer. Hasonló tömegesség jellemzi az adatvédelmi ügyek egyes köreit, ahol pedig nem merül fel erre tekintettel a bírói út kizárása. A bírósági eljárás hozzáférhetőségének és hatékonyságának garanciáit az államnak kell megteremtenie, a szabályozás működőképességét a közhatalom gyakorlóinak kell biztosítaniuk. Álláspontunk kialakításakor a bírósági eljárás várható kihívásaival tisztában vagyunk, ezek a gyakorlati szempontok azonban nem vezethetnek a bírósági jogérvényesítés elvi jelentőségű követelményének figyelmen kívül hagyásához.

A nem automatizált, ember által végzett döntéshozatal önmagában is garancia, ezért e-bírósági eljárások alatt hagyományos értelemben vett, tehát **nem algoritmikus döntéshozatal** útján zajló bírósági eljárásokat értünk, amelyek során a kapcsolattartás elektronikus úton történik, személyes jelenléttel zajló tárgyalások lebonyolítására pedig nem kerül sor. Az e-bírósági eljárásokban biztosítani kell, hogy a nyilvánosság figyelemmel követhesse a döntések meghozatalát és az eljárás sajátosságainak figyelembe vételével érvényesülhessenek a döntéshozatal átláthatóságának garanciái. A bírósági eljárások transzparenciájának hiánya visszaélésekhez és az ellenvélemények elhallgattatásához vezethet. Az online tartalomszabályozásra szakosodott speciális e-bíróságok felállítása lehetővé tenné, hogy ezekben a szervezetben kiépüljön a **szakértelem**, ami ezeknek a jól elkülöníthető sajátosságokkal rendelkező ügyeknek a hatékony intézéséhez szükséges, a bírósági eljárás garanciái emellett pedig a döntések **legitimitását** is biztosíthatnák.

A platformok üzemeltetői felelősségének arányosságával kapcsolatban tekintettel kell lenni arra, hogy **harmadik személyekhez köthető tartalmakért csak akkor arányos a felelősségrevonás, ha abba a platform kifejezetten beavatkozott, vagy nem tett eleget egy független kontrollszerv által tisztességes eljárásban meghatározott, a tartalom eltávolítására felhívó döntésének, pedig módja lett volna rá.**²⁰ Az arányosság követelményének biztosan nem felel meg semmilyen szabályozás, amely az online tartalom folyamatos, proaktív állami monitorozását várja el, mert ez a véleménynyilvánítás szabadságával és a magánélethez való joggal egyaránt összeegyeztethetetlen.²¹

²⁰ 2017: Joint Declaration on freedom of expression, “fake news”, disinformation and propaganda [<https://www.osce.org/files/f/documents/6/8/302796.pdf>], valamint Az Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK irányelve (2000. június 8.) a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól (Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv) 14. cikk (1) bekezdés.

²¹ Az ENSZ szólásszabadság biztosának A/HRC/38/35 számú jelentése [67].
https://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/38/35

Ha a szabályozás a platformok működtetőivel szemben szankciókat helyez kilátásba, **a szankcióknak alkalmasnak kell lenniük a platformok jogkövető magatartásának előmozdítására (például az átláthatóság területén), de nem lehetnek aránytalanok** – különösen a tartalmak törlésének elmulasztása esetén –, mert ez dermesztő hatást gyakorol a véleménynyilvánítás szabadságára. A szankciók természetét tekintve a büntetőjogi szankciók konformitása a nemzetközi joggal nagyon szűk körben képzelhető csak el, **a büntetőjog ultima ratio**, melyet olyan helyzetek kezelésére kell fenntartani, amikor más természetű szankciók elégtelennek bizonyulnak. A tisztességes eljárás követelménye azt is magában foglalja, hogy a **platformok üzemeltetőinek is joga legyen hatékony jogorvoslat igénybevételére, ha szankcióval sújtják őket.**

- **Az átláthatóság követelménye**

Az átláthatóság követelményét a szabályozásnak két irányban is érvényesítenie kell: túl azon, hogy az államnak számon kell kérnie az átláthatóságot a platformok működtetőin és az általuk használt algoritmusokon, az átláthatóságnak az államra ugyanúgy vonatkoznia kell.

A közösségi média platformok működésében a legsúlyosabb transzparenciaprobléma a felhasználói feltételekre alapozott törlési kérelmek elbírálásának átláthatatlansága. **Alapelvi jelentősége van, hogy a tartalomra és a státuszra vonatkozó döntési mechanizmusoknak átláthatóknak kell lenniük.** A **platformoknak** pontos, a nyilvánosság számára könnyen hozzáférhető, egyszerű, géppel olvasható **jelentéseket kell közzétenniük minden, a felhasználók véleménynyilvánítását, magánszféráját, stb. érintő beavatkozásról.** Az átláthatósági jelentéseikben ki kell térniük a következőkre:

- a beérkezett megkeresések száma;
- a megkeresők kategóriái: magánszemély / állami szerv;
- a tartalom jogszerűsége mérlegelésének szempontjai / miben sértette a felhasználó feltételeket;
- a beérkezett jogorvoslati kérelmek száma és elbírálásuk eredménye.

Az állam felülvizsgálati szerepében szintén rendszeresen valós, nyilvános adatokat kell, hogy közöljön tevékenységéről. Az **adatok közzététele a jogalkalmazói gyakorlat értékelésének előfeltétele**, enélkül nincs lehetőség a jogalkotás korrekciójára, annak felülvizsgálatára, hogy a szabályozás mennyire alkalmas a kezdeti célkitűzések elérésére. Az adatok közzétételének legalább az alábbi kérdésekben meg kell történnie:

- a tartalomkorlátozások mennyisége és típusa, ideértve a közvetítőktől kért személyes adatok kategóriáit;
- az átláthatósági jelentéseknek a közvetítő felé eszközölt minden tartalom alapú megkeresésre ki kell terjedniük;
- a megkeresés jogalapjának világos megjelölésével;
- beleértve a megkeresések nyomán tett intézkedéseket.

Záró gondolatok

A fenti követelmények hangsúlyozottan minimumkövetelmények, ami azt jelenti, hogy ezek betartása szükséges ahhoz, hogy a megalkotni tervezett szabályozás összhangba kerüljön azokkal a nemzetközi jogból levezethető alapvető elvárásokkal, amelyeknek feltétlenül érvényesülnük kell. A minimumkövetelmények fentiekben vázolt köre azonban, túl azon, hogy nem az ideális, hanem a feltétlenül szükséges védelmi szint igényét támasztja a magyar szabályozással szemben, nem lehet teljes, hiszen a követelményrendszert úgy kellett felállítani, hogy a jogalkotás zárt ajtóik mögött zajlik és a tervezett szabályokról csak sajtóértesülések és kormányzati szereplőktől érkező homályos utalások alapján lehet tudomást szerezni.

A TASZ célul tűzi ki, hogy a szabályozás részleteinek nyilvánosságra kerülésével párhuzamosan folyamatosan felülvizsgálja a fenti minimumkövetelmények megvalósulását, a megoldás azonban nem a mi kezünkben van. A jogalkotási transzparencia hiányát az igazságügyi minisztériumnak lenne módja korrigálni. A minimumkövetelmények egyben ennek az igénynek a felébresztését is tűzik ki célul, szem előtt tartva, hogy a közösségi média a demokratikus nyilvánosság új alapkövévé vált.